

**Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Національний університет цивільного захисту України**

**Матеріали XVII Міжнародної
науково-практичної конференції**

«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ГАСІННЯ ПОЖЕЖ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ»

2 жовтня 2026 року

**Черкаси
2026**

УДК 614.8; 614.84; 614.83; 623.26; 504.05; 504.06; 351.861; 623.45

*Рекомендовано до друку вченою радою
навчально-наукового інституту
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 1 від 21 вересня 2026 року)*

Теорія і практика гасіння пожеж та ліквідації надзвичайних ситуацій : матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції. Черкаси : НУЦЗ України, 2026. – 370 с.

Матеріали опубліковано українською та англійською мовами.

Збірник містить матеріали доповідей учасників XVII міжнародної науково-практичної конференції на базі Національного університету цивільного захисту України.

У матеріалах висвітлено актуальні питання реагування на пожежі та надзвичайні ситуації, організації аварійно-рятувальних робіт в умовах воєнного стану, розвитку пожежної та аварійно-рятувальної техніки, застосування безпілотних систем і робототехніки, радіаційного, хімічного та мінного захисту. Розглянуто сучасні підходи до професійної підготовки та психологічного забезпечення рятувальників, управління у сфері цивільного захисту, а також підвищення рівня пожежної безпеки.

Матеріали призначені для практичних працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій, науково-педагогічного складу, ад'юнктів, слухачів, здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти України та інших країн світу.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ГАСІННЯ ПОЖЕЖ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Максим КРИВУНЕНКО, викладач

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України система цивільного захисту функціонує в принципово нових умовах, що характеризуються високим рівнем небезпеки для населення та особового складу пожежно-рятувальних підрозділів. Воєнні дії суттєво вплинули на характер виникнення та розвитку пожеж, доступу до місця події, організацію взаємодії між службами та забезпечення умов для безпеки рятувальників. У таких обставинах реагування на пожежі набуває більш комплексного характеру ніж просто локалізація та ліквідація горіння і поєднує в собі як безпосередньо пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи, так і розвідку, інженерне забезпечення, а також евакуацію населення та заходи із захисту особового складу.

Однією з основних особливостей воєнного періоду є зміна характеру лінійності підходу до гасіння пожеж. Пожежі можуть виникати одночасно на декількох об'єктах унаслідок масованого удару, що створює значне навантаження на гарнізони ДСНС та потребує оперативного розподілу сил і засобів. При цьому пожежа може супроводжуватися руйнуванням будівельних конструкцій, виникненням вторинних осередків горіння, пошкодженням електричних мереж, витоком газу або небезпечних хімічних речовин, наявністю вибухонебезпечних предметів та загрозою повторного обстрілу. Таким чином, керівник гасіння пожежі повинен одночасно оцінювати не тільки обстановку на пожежі, але й загальну безпекову ситуацію в районі проведення робіт. Практичний досвід ДСНС, свідчить, що особливо складними є пожежі на об'єктах енергетики, нафтобазах, складах паливно-мастильних матеріалів, складах вибухових речовин та боєприпасів, а також у населених пунктах, які регулярно зазнають обстрілів. Пошкодження таких об'єктів може призводити до одночасного виникнення декількох небезпечних факторів. Наприклад, руйнування мереж електропостачання ускладнює освітлення місця події та роботу обладнання, пошкодження водопровідних мереж обмежує можливості подачі води, а руйнування під'їзних шляхів ускладнює введення пожежної техніки.

Особливо актуальним стає питання оперативної розвідки. У мирний час основною метою розвідки є встановлення місця та масштабу пожежі, визначення шляхів поширення вогню, наявності людей і можливих напрямків введення сил та засобів. У воєнних умовах до цього додається необхідність визначення потенційних вторинних загроз, до яких належать нерозірвані боєприпаси, уламки ракет, заміновані ділянки, або ж можливість повторного ураження району робіт. Тому рішення про введення особового складу повинно прийматися лише після комплексної оцінки ризиків. Значною проблемою є наявність вибухонебезпечних предметів на територіях, де виникли пожежі. В умовах активних бойових дій суттєво зросла потреба в роботі піротехнічних підрозділів безпосередньо на місці події, а проведення обстеження територій та їх розмінування стало невід'ємною складовою забезпечення безпеки. Для пожежно-рятувальних підрозділів це означає необхідність чіткої взаємодії з піротехнічними формуваннями, оскільки особовий склад не повинен виконувати роботи на потенційно замінованій території без відповідної оцінки її безпеки.

Окрему небезпеку становлять повторні обстріли під час проведення пожежно-рятувальних робіт. Якщо у звичайних умовах головною загрозою для рятувальника є дія небезпечних факторів пожежі, то під час війни до них додається загроза від безпосереднього ураження засобами противника. У зв'язку з цим організація робіт

повинна передбачати постійний моніторинг обстановки, можливість оперативного відведення особового складу, визначення безпечних місць для укриття та координацію дій з відповідними військовими і правоохоронними структурами. Тож ефективність реагування на пожежу в районі бойових дій значною мірою залежить від якості міжвідомчої координації.

Водночас ефективність реагування залежить не тільки від кількості техніки, а й від її функціональної відповідності характеру сучасних надзвичайних ситуацій. Зростає потреба в такій техніці, яка здатна працювати в умовах значних руйнувань, обмеженого доступу до об'єктів, задимлення, нестабільних конструкцій та можливого повторного ураження. Перспективним є використання дистанційно керованих роботизованих систем, безпілотних літальних апаратів для розвідки, тепловізійних засобів спостереження, сучасних систем зв'язку та обладнання для роботи в небезпечному середовищі.

Особливістю воєнного періоду є також поєднання пожежогасіння з проведенням аварійно-рятувальних робіт. Після ракетного або артилерійського ураження пожежа часто виникає одночасно з обваленням конструкцій, блокуванням людей у будівлях та необхідністю пошуку постраждалих. За таких умов визначення пріоритетів оперативних дій набуває особливого значення. Першочерговим завданням залишається порятунок людей, однак його виконання повинно здійснюватися з урахуванням реальної небезпеки для рятувальників. Не менш важливим є питання евакуації населення. Пожежа на пошкоджені об'єкті може швидко поширюватися через зруйновані конструкції та створювати додаткові загрози для людей, особливо у випадку пожеж на промислових, енергетичних або транспортних об'єктах. Тому організація реагування повинна включати оцінку можливих маршрутів евакуації, визначення безпечних напрямків переміщення населення та взаємодію з органами місцевої влади.

Узагальнення сучасного досвіду дозволяє зробити висновок, що воєнний стан змінює традиційну модель реагування на пожежі. Якщо у звичайних умовах основним критерієм ефективності є швидкість прибуття та ліквідації пожежі, то в умовах збройної агресії ефективність необхідно оцінювати комплексно.

Отже, сучасне реагування на пожежі в умовах воєнного стану потребує подальшого вдосконалення організаційних і тактичних підходів. Пріоритетними напрямками є підвищення рівня захисту особового складу, удосконалення алгоритмів роботи під час повторних обстрілів, розвиток взаємодії між ДСНС, військовими формуваннями, поліцією та органами місцевого самоврядування, розширення використання безпілотних і роботизованих технологій, забезпечення автономних можливостей водопостачання та зв'язку, а також систематичне узагальнення практичного досвіду. Таким чином, воєнний стан вимагає переходу від традиційної моделі пожежогасіння до комплексної системи реагування на надзвичайні ситуації, у якій пожежна складова поєднується з мінною безпекою, аварійно-рятувальними роботами, евакуацією, інженерним забезпеченням та міжвідомчою координацією. Подальше наукове дослідження цих питань сприятиме підвищенню оперативної спроможності пожежно-рятувальних підрозділів та зменшенню ризиків для життя і здоров'я як населення, так і особового складу ДСНС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статут дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.04.2018 № 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0802-18#Text>

2. Рекомендації про особливості виконання органами управління та підрозділами ДСНС завдань за призначенням у населених пунктах і на територіях під час збройної агресії: Наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 02.04.2024 №375. URL: <https://lv.dsns.gov.ua/upload/2/1/9/5/7/1/6/rekomendaciyi-shhodo-dii-pid-cas-zbroinoyi-agresiyi.pdf>

З. Коваль М. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану: навчальний посібник. Львів: ЛДУБЖД, 2023. 307 с. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/12432>.

УДК: 351.74(477)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЯ СЛІДІВ ПОЖЕЖІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

*Богдана КУЗНЕЦОВА
Руслан ТРОЦЬКИЙ, к.пед.н
Національна академія внутрішніх справ*

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України діяльність Національної поліції зазнала суттєвої трансформації, вийшовши за межі класичної правоохоронної функції. Одними з найважливіших напрямів роботи поліції в умовах воєнного стану стали безпосередня участь у підготовці та проведенні евакуації цивільного населення з зон активних бойових дій і прикордонних територій, а також оперативна фіксація наслідків ворожих обстрілів, зокрема слідів пожеж.

Пожежа – це неконтрольований процес знищування або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для життя і здоров'я людей та навколишнього природного середовища [1]. У таких випадках важливо не лише швидко загасити пожежу, а й правильно і ефективно організувати евакуацію населення для забезпечення безпеки людей.

Особливо це важливо в теперішній час, коли пожежі можуть виникати внаслідок обстрілів, вибухів або пошкодження різних об'єктів.

Важливу роль у таких ситуаціях відіграє Національна поліція України. Після отримання повідомлення про пожежу працівники поліції прибувають на місце події, оцінюють обстановку та можливі ризики для населення. Для забезпечення безпеки людей поліцейські можуть обмежувати доступ до небезпечної території, забезпечувати публічний порядок та створювати умови для безпечного переміщення населення. Зокрема, ст. 36 Закону «Про Національну поліцію» передбачає можливість обмеження доступу до території, якщо це необхідно для охорони життя і здоров'я людей або збереження та фіксації слідів правопорушення [4]. Таким чином, евакуація полягає не лише у виведенні людей із небезпечної території, а й у подальшому створенні умов для забезпечення життя і здоров'я постраждалих осіб. Обов'язкова евакуація може бути загальною (для всіх категорій населення) або частковою (для окремих категорій населення, зокрема дітей, осіб з інвалідністю, осіб похилого віку та інші категорії населення) [2]. Для таких категорій населення, які за віком чи станом здоров'я не здатні самостійно вжити заходів щодо збереження свого життя або здоров'я. Необхідно враховувати стан здоров'я, потребу в супроводі, доступність транспортних засобів [1].

Після ліквідації пожежі робота поліцейських не закінчується. Подальші дії спрямовані на забезпечення безпеки, охорону місця події, фіксацію її слідів, встановлення причин і обставин виникнення пожежі. Огляд, як правило, починається одразу після ліквідації вогню. Але ще до закінчення гасіння потрібно визначити приблизні кордони місця події та вжити всіх заходів для збереження слідів [3, С. 364–366]. На місці події можуть бути виявлені важливі сліди, за якими можна встановити причину та обставини виникнення пожежі, серед них: сліди горіння та кіптяви, залишки речовин, уламки, сліди вибуху, сліди проникнення, використання засобів підпалу, а також сліди взуття або транспортних засобів та інші об'єкти, які можуть

Максим КРИВУНЕНКО	
Адаптація методів гасіння лісових пожеж в умовах воєнного стану	65
Максим КРИВУНЕНКО	
Перспективи використання комплексного підходу до гасіння пожеж в умовах воєнного стану.....	67
Богдана КУЗНЕЦОВА, Руслан ТРОЦЬКИЙ	
Організаційно-правове забезпечення евакуації населення та фіксація слідів пожежі в діяльності національної поліції України.....	69
Олег КУЛАКОВ	
Забезпечення безпеки особового складу при гасінні пожежі на азс в умовах війни	71
Каміла ЛИСЕНКО, Іван ЧОРНОМАЗ	
Використання безпілотних літальних апаратів для підвищення ефективності реагування на пожежі та надзвичайні ситуації в умовах воєнного стану	73
Каміла ЛИСЕНКО, Валерій КОЛОМІЄЦЬ	
Міжнародний досвід організації аварійно-рятувальних робіт в умовах воєнних дій: перспективи впровадження в Україні.....	74
Ігор ЛИТВИШКО	
Нормативно-правові аспекти гасіння пожеж у резервуарних парках з нафтою та нафтопродуктами.....	75
Роман МАЙБОРОДА	
Експериментальна установка для дослідження параметрів дефлаграційного вибуху та поведінки матеріалів у замкненому просторі	76
Артем МАЙБОРОДА, Владислав ОСАДЧУК	
Оперативне застосування автономного піногенераторного пристрою під час ліквідації пожеж лзр і гр в умовах воєнного стану.....	78
Костянтин МИГАЛЕНКО	
Стан екології довкілля внаслідок впливу пожеж на торф'яниках	79
Оксана МИРГОРОД, Дмитро ІВАХНЕНКО	
Виявлення фізичних дефектів будівель і споруд з урахуванням умов воєнного стану.....	81
Дмитро МИРОШНИЧЕНКО	
Деякі з особливостей гасіння лісових пожеж на прифронтових територіях.....	82
Дмитро МИРОШНИЧЕНКО	
Деякі з особливостей гасіння пожеж на нафтобазах і нафтосховищах в умовах воєнного стану	84
Ігор НЕКЛОНСЬКИЙ	
Основні аспекти впровадження керівних принципів та методології insarag в національну систему діяльності сил цивільного захисту	86
Оксана НЕСТЕРЕНКО, Анна ГОНЧАРУК	
Особливості захисту підприємств від пожеж внаслідок обстрілів та падіння уламків	89
Оксана НЕСТЕРЕНКО, Володимир БРИКА	
Сучасні виклики пожежної безпеки на виробництві: інтеграція інженерних систем та стандартів охорони праці.....	91
Віталій НУЯНЗІН, Сергій ВЕДУЛА, Аліна ДАЦЕНКО,	
Олександр МАРТИНЕНКО	
Взаємозв'язок між молекулярною будовою та пожежо-вибухонебезпечними характеристиками алкілгліцидилових етерів	92

Наукове видання

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ГАСІННЯ ПОЖЕЖ
ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

***Матеріали XVII Міжнародної
науково-практичної конференції***

2 жовтня 2026 року

Редактор – ОСТАПОВ Костянтин Михайлович

*За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.*

Підписано до друку 21.09.2026. Формат 60×84 1/8.
Обл.-вид. арк. 27,16. Ум. друк. арк. 52,08.

Віддруковано

Підприємство "НАІР"
76014 м. Івано-Франківськ, вул. Височана, 18
Тел.: (050) 433 67 93

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції № 4191 від 12.11.2011 р.